

המדיניות האמריקנית באסיה

רס"נ חיים

לפני למעלה משנה, ב-20 בינואר 1969, החל ריצ'רד ניקסון לכהן כנשיאה ה-36 של ארה"ב. עם עלייתו לשלטון, עורר הממשל הרפובליקני החדש גל של ניחור-שים באשר לתפיסתה האסטרטגית העתידה של המעצמה החזקה ביותר בעולם. ההערכות והתחזיות בקשר לכך, היו שונות ומנוגדות מבירה לבירה. לרבים גרמה הצלחתו של ניקסון אכזבה, אצל אחרים נולדו תקוות; אך כולם שותפים היו בדבר אחד — בציפיה למדיניות אסיאנית חדשה.

שנות השישים שחלפו — גדושים היו אירועים. ממשר ברלין ופרשת קובה ועד לפלישה הסובייטית לצ'כיה, לא פסקו שתי מעצמות-העל לנהל תחרות אכזרית ברכישת עמדות השפעה בעולם. משחקן העיקרי התנהל מאחורי הקלעים — במלחמות המקומיות שמילאו עשור זה: סין-הודו, הודו-פקיסטאן, אינדונזיה-מלא-זיה, תימן, קונגו, קפריסין, מרוקו-אלג'יריה, ישראל-ערב וביאפרה-ניגריה. אך התערבותם הישירה של הסובייטים וה-אמריקנים הצטמצמה לשני מאבקים אלימים ואדירים, הקשורים זה בזה קשר הדוק ורב-משמעי — הסכסוך הסיני-סובייטי ומלחמת ויאט-נאם. שני מאבקים אלה נערכים באסיה, ולתוצאותיהם תהיינה בוודאי השלכות מרחיקות-לכת לגבי עתידה וגורלה של יבשת זו.

ארה"ב — שהתערבותה באסיה היא תולדה של מלחמת-העולם האחרונה — היתה המעצמה המערבית הראשונה שפעלה נגד סכנת התפשטותו של הקומוניזם הסיני: היא תמכה בצבא הלאומי של צ'אנג-קיי-שק נגד הכוחות הקומוניסטיים בסין, השתלבה בהגנת דרום-קוריאה ולאוס מפני אותם קומוניסטים, וסיימה בהתערבות צבאית ישירה במלחמת ויאט-נאם. במשך כל התקופה הזאת בחנה ואשינגטון את האיום הקומוניסטי על אסיה מנקודת ראות צבאית וניסתה — כפתרון לבלימת "ההתפשטות הקומוניסטית" — להפגין נוכחות צבאית מרתיעה ותוקפנית, ולעמוד לימין המשטרים שהיו תלויים במערב, ושקיומם נשען בחלקו הגדול על כידונים אמריקניים.

באותה עת התרחב הקרע בין הסינים לסובייטים שהפך לסכסוך גלוי, ואף גלש לעתים תכופות, לתקריות גבול אלימות. ברה"מ, כמעצמת-על, לא מוכנה לשאת את נוכחותה של סין ששואפת להיות שוות-זכויות לה במחנה הקומוניסטי ומחוצה לו. בקרמלין גבר החשש נוכח מגמות ההתבדלות האידיאולוגית וההתפשטות הסינית למרחבי יבשת אסיה, העלולה לחשוף אותה מדרום ליריב חזק ומבוסס, שיש לו דרישות טריטוריאליות גם לגבי השטחים הנתונים לשליטה סובייטית.

ויאט-נאם הפכה למוקד שסביבו נוצר המשחק המשולש ואשינגטון-פקין-מוסקבה. ברה"מ הזרימה להאנוי כמויות גדולות של נשק וחומש, וכן "רעיונות" אחדים להפעלת לחצים כלפי דרום. סין עודדה אותה למלחמה עממית. ארה"ב תמכה בסייגון והתחייבה להגן עליה בעתיד. היתה זו תקופת ממשלו של ג'ון קנדי, שאחרי בלימת התנופה החתרנית של הסובייטים ביבשת אמריקה, ע"י קריאת התגר בקובה באוקטובר 1962, שאף לחדר את הקרע בפנים המחנה הקומוניסטי עצמו: שיגורם של 15 אלף יועצים אמריקניים לדרום ויאט-נאם היה צעד ראשון בכיוון זה. היה זה, אולי, מהלך נבון, אך מכאן ועד להתערבותם של למעלה מחצי מיליון חיילים אמריקניים במלחמה בלתי-פוסקת נגד מדינה קטנה, משתנה ערכו של המהלך.

הסכסוך הסיני-סובייטי אמנם החרף, אך גם אחדותו של הגוש המערבי התערערה. לברה"מ נגרמו אמנם קשיים כלכליים והתערערה יוקרתה, אך לעומת זאת הח-

מירו המאבקים הפנימיים בארה"ב. תורת "התגובה הגמישה" של מקנמארה — וגירתו התקיפה של הנשיא ג'ונסון — יצרו, אמנם, תנאים נוחים לתנופה מדינית אמריקנית חסרת-תקדים במסגרת המאבק הבין-מעצמתי, אך האבדות בנפש — רבבות חיילים וקצינים שנפלו בויאט-נאם — וכן הזדעזעותה של דעת הקהל העולמית והאמריקנית נוכח מלחמה בלתי-מאוזנת, השמיטו מידי הדמוקרטים את הבסיס לתקופת נשיאות נוספת.

★

עם היבחרו לנשיא, היתה לריצ'רד ניקסון עמדת מוצא נוחה לטיפול בזירה האסיאנית. הוא היה נשיא חדש. נציגה של מפלגה אחרת, ומעל לכל: יוקרתו האישית לא היתה מעורבת במלחמת ויאט-נאם, השוחקת את משאביה החומריים והרוחניים של ארה"ב. הישגיה של ארצו בשטחי הטכנולוגיה והמדע הוסיפו לו עוצמה: הוא נשיא של מדינה שאזרחיה היו חלוצי האנושות על פני הירח. זאת ועוד: מנהיגי מדינות ידידותיות וגם יריבות הביעו נכונות להידבר עם הממשל האמריקני החדש. בחודשים הראשונים של השנה החולפת, נראה היה שחלפה אורח העייפות והעצבנות, שאפיינה את הממשל האמריקני הקודם, ואת מקומה תפסה בבית הלבן גישה רגועה, המצטיינת בקור-רוח מדיני ובתכנון פוליטי שקול ומחושב. חבורת היועצים המקיפה את הנשיא — ובראשם הפרופסור היהודי מהארזרד, הנרי קסינג'ר — סייעה רבות ליצירתה של תדמית זו. "תיקי העבודה" הוכנו מחדש, לאחר שנותחו מרכיביהם של מכלול מערכת היחסים הבין-לאומיים, ועובדו "ניירות עבודה" לכל אחת מן הסוגיות המעסיקות את מחלקת המדינה (משרד החוץ) והבית הלבן במישור מדיניות החוץ. באשר לשיטת הגישה: ניקסון הצהיר כי לא ישוב עוד לתקופת העימות, ויעדיף את "עידן ההידברות"; דבר זה יש בו כדי להצביע על תמורה שחלה בתפיסה האמריקנית, עוד בתקופת ג'ונסון: עתה נבחן "האיום הקומוניסטי" מנקודת ראות של "מאבק בין-מעצמתי" ומתוך גישה מדינית ולא צבאית.

האינטרסים החיוניים של ארה"ב באסיה לא השתנו, אבל תמורה ניכרת חלה בנתונים המדיניים של הזירה, כאשר ה-משחק המשולש, ואשינגטון-פקין-מוס-

קבה, יצר מעין ערבות "לביטחון ה-אסיאני":

● אם היו לסין העממית שאיפות להתפשטות, הרי שהן לא באו לידי ביטוי מעשי, או שהן נבלמו, כתוצאה מהלחץ הדו-מעצמתי — ברה"מ מצד אחד וארה"ב מן הצד האחר. יתר על כן, מחשש השפעות אנרכיסטיות-מאואיסטיות בלתי-רצויות, העדיפו הסובייטים לבלום את תהליך ההתרחשות המהפכנית ביבשת אסיה, ש-צבעיה נטו לצהוב יותר מאשר לאדום.

● ברה"מ הועסקה בבעיות חמורות — נוסף על סכסוכיה עם סין — שאימו להעמיד בסכנה את שליטתה באירופה המזרחית, אם לא את משטרה הרדיקלי הפנימי. גם עיסוקה של מוסקבה במשבר המזרח-תיכוני האפיל על יכולתה להגביר את תנופת חדירתה למדינות אסיה הקשורות במערב או "הבלתי-מזדהות".

● ארה"ב רכשה את אינדונזיה ללא מאמץ מיוחד. אולם, הסתבכותה הצבאית במלחמת ויאט-נאם, ללא יכולת הכרעה, הפכה את כל התערבותה הישירה ביבשת האסיאנית לבלתי-נסבלת — בעיני הבוחר האמריקני — ופגעה ביוקרתה של ארה"ב בקרב מדינות אירופה המערבית ומדינות אחרות בעולם.

ריצ'רד ניקסון, כקודמיו, אינו מוכן לוותר על "הניצחון" האמריקני באסיה. אולם, נוכח מצב זה הציע לו יועצו הראשי, האסטרטג קסינג'ר, דרך לפעולה מדינית-מדעית ראויה לציון: הוא הציע לזנוח את גישת הממשל הקודם, שהעדיף "להציג תדמית של ניצחון כדי להציל את המפלה", ולנקוט דרך הפוכה, דהיינו "להציג תדמית של מפלה כדי להציל את הניצחון". זוהי דרך-ביניים, בין השתתפות פעילה וישירה במלחמה לבין נסיגה מלאה. המסכנת את מאחזה האסטרטגי של ארה"ב ביבשת אסיה. עוצבה "תכנית עבודה" שעלירה הפגת המתח, ויצירת אורח רגועה בזירה — ודווקא כך ניתן ל"רכך את האויב". במסגרת תכנית זו ניתן, מצד אחד, לדלל את עוצמתו של המשלוח האמריקני בויאט-נאם, בלי לערער את מאזן הכוחות המקומי, ומצד שני, לפתוח במערכת הסברה מדינית המכוונת ליצור לארה"ב תדמית של מעצמת-על החותרת לשלום. התכנית שמה דגש על

התפתחות המצב בזירה עצמה, ולא על קידום שיחות פריז, משום שבמקרה הטוב ביותר תלויה הצלחת השיחות בכניעתו של אחד המחנות. למעשה, מאוחר יותר, כשדממה רוחו של הרצ"מ, איבדו שירות אלה את ערכן הממשי. לבסוף, מעבר לכל ההמלצות לפעולה אמריקנית ישירה, הציעה "תכנית העבודה" לבנות במהירות צבא מקומי בדרום ויאט-נאם, כדי שיוכל לשאת לבדו במשימות ההגנה הפיזית של גבולות ארצו.

ברור היה למתכננים, שהחלטת הממשל — להוציא חלק מכוחות חיל-המשלוח האמריקני מויאט-נאם — תיתקל בהתנגדות חריפה של "הנציים" מבפנים הרואים בכל צעד מסוג זה עידוד להמשך "החוצפה הקומוניסטית". ניכסון עצמו סבר שהחלטה כזו עלולה להתקבל באי אמון מצד היריב, שימהר להציגה כ"תמרון מכוער המערים על כוונותיו האמיתיות של ה-אימפריאליזם האמריקני, שרוצה בהמשך המלחמה ואף בהגברתה". עם זאת ידע ניכסון כי במדיניות יש ערך מכריע לעובדות ולא למלים, בעיקר לגבי האמריקנים, המתמרים להיות "מציאותיים", ולראות בתהליכים מדיניים "עובדות חיים". לכן אימץ הבית הלבן את עיקרי התכנית המוצעת ועיבד את צורת הצגתה: מאחרי הסיסמה ל"עידן ההידברות" הפיץ הממשל מספר רעיונות מדיניים לבעיות מוקד ער-למיות: אירופה, פירוק החימוש, המזרח התיכון, שיתוף-פעולה מדעי ועוד. ניכסון גם יצא למסע באירופה המערבית, וכשחזר, מוכן היה להירתם לדו-שיח עם הרוי-סים, ולהתעצויות בפורום של ארבע המעצמות הגדולות למציאת פתרון מדיני למשבר המזרח-תיכוני. הוא אף יום מחדש דו-שיח עם מוסקבה בנושא הגבלת החימוש האסטרטגי. למהלכים אלה, הקשורים זה בזה קשר הדוק, היתה מגמה כפולה: מצד אחד, לבחון את כוונותיו של היריב העיקרי, ברה"מ, ואת מגמותיו, ומצד שני, ליצור אווירה מתאימה להוצאת "תכנית העבודה" האסיאנית אל הפועל.

★

כבר ב-7 אפריל 1969, כחודשיים וחצי אחרי חילופי המשמרות בבית הלבן, רמז שר החוץ, ויליאם רוג'רס, על קיומה של "תכנית שלום" — אך סירב לגלות פרטים. ב-14 מאי 1969 הגיע תורו של ניכסון להציג את עיקרי ה"תכנית" בנאום דרמטי: פינוי הדדי של הכוחות הזרים

בויאט-נאם, קיום משטר של הפסקת אש, שעליו תפקח ועדה בין-לאומית; ומתן חופש להגדרה עצמית לעם הדרום ויאט-נאמי. הנשיא הבהיר את השקפותיו באשר ל"ויאט-נאמיזציה" של מלחמת ויאט-נאם. חודש לאחר מכן, ב-8 ביוני, עת נפגשו במידוויי נשיא ארה"ב והגנרל טי, ראש-ממשלת דרום ויאט-נאם — ובעקבות התחייבות אמריקנית מחודשת, שניתנה לא-חרון, נמסר לראשונה בפומבי על פינויים הקרוב של 25 אלף חיילים אמריקנים מויאט-נאם. יומיים לאחר מכן, ב-10 ביוני, הגיב הויאט-קונג בהקימו "ממשלה מהפכנית זמנית" — רמז לכך שאין בכוונתם ל"הפריע" לפינוי האמריקני, ומכך משתמע רגיעה, לפחות זמנית, של המבצעים הצבאיים.

כבר בשלב המכין, יכול היה ניכסון לרשום לזכותו הצלחה ראשונית: על אף ההסתייגויות השונות, נוצר בזירה הבין-לאומית הרושם כי הממשל הרפובליקני נכון ללכת לקראת הפרשה של הקיפאון שאפף את שיחות פריז, והשגת פתרון בדרכי שלום. בזירה הויאט-נאמית הורג-שה ירידה ניכרת בפעילות הצבאית, וגם היריב החל לקוות. לגיאפ וחבריו, המצי-סיינים בקור-רוח מדיני ואור-רוח אסטרטגי, לא היה מה להפסיד במיתון זמני של הלחץ הצבאי. מה עוד — כלשונו של גיאפ — שאין להאנוי "עניין להרוג את האמריקנים אלא להוציאם מויאט-נאם". מאידך גיסא, מעבר לשאלת המלחמה ב-ויאט-נאם, עומדת בעינה בעיית המאחז האסטרטגי של ארה"ב ביבשת אסיה. דא-גת המדינות באיזור נוכח "הסכנה הסינית" ניצבה במלוא חריפותה, בעיקר נוכח השלכותיה האפשריות של הנסיגה האמריקנית. די היה בהוצאתם של כמה אלפי חיילים אמריקנים מויאט-נאם כדי לעורר בבירות העולם, ובמיוחד בבירות האס-אניות, גל של ניחושים על אודות עתידה של היבשת. מדינות האיזור שוב לא עסקו בסגייט השלום או המלחמה בויאט-נאם, אלא בשאלה מה צפוי להן "אחרי ויאט-נאם". ראשי המדינות הלא-קומוניסטיות באסיה — שאך אתמול עמדו מן הצד וצף פזל לעבר הסינים — התדפקו על דלתות הבית הלבן ומחלקת המדינה בואשינגטון בועקה להצילם. ההצהרות הבלתי-זהירות שהשמיע ליאוניד ברז'נייב, בוועידה הער-למית השלישית של המפלגות הקומוניסטיות, ב-6 ביוני 1968, על אודות "הביט-

חון המשותף האסיאני" אך הגבירו את חששותיהם. היתה זו התפתחות רצויה לואשינגטון, אף שאולי בלתי-צפויה, משום שהיא זיכתה את הממשל האמריקני ב-הישג מדיני חשוב. ארה"ב הפכה להיות מבוקשת באסיה, ולמעשה נוצרה אורירה חיובית לפתיחת מגעים בין ארה"ב ובין כל אחת מהמדינות החשובות של היבשת. על רקע זה החל ביצועו של המהלך השני ב"תכנית העבודה": מסעו של הנשיא, מיום 26 ביולי ועד 1 באוגוסט, ב-6 מדינות אסיאניות; במהלכו של מסע זה צריך היה ניכסון לבחון את הקרקע לקראת השלב של "אחרי ויאט-נאם", דהיינו: כיצד ניתן יהיה לשמור על מעמדה של ארה"ב ועל מאחזיה באסיה תוך כדי דילול כוחותיה המזוינים.

הצלחתו של המסע הובטחה מראש; די היה שניכסון יבקר בסייגון, לשם לא העזו להגיע קודמיו הדמוקרטים, כדי למשוך אליו את תשומת לבו של דעת הקהל האמריקנית והעולמית כאחת. יתר על כן, הכללתה של בוקרסט בלוח הביקורים ב-מסגרת מסע זה, היתה, למעשה, קריאת תגר הן על ברה"מ והן על סין העממית; שתיהן צריכות היו להתבטא בהירות קפ-דנית, משום שתגובה חריפה מדי — או פושרת מדי — עלולה היתה להשפיע על ארה"ב להקשיח את עמדתה באסיה, או על המדינות האסיאניות, להדק ביתר-שאת את יחסיהן עם ואשינגטון. דווקא זהירותן של שתי המעצמות הקומוניסטיות הקנתה לניכסון יוקרה, ואיפשרה לו לנהל את שיחותיו מתוך עמדת כוח — גם משום שימים אחדים לפני כן נחתו שני האמרי-קנים הראשונים, כחלוצי האנושות כולה, על פני הירח.

בפגישותיו עם מנהיגים שונים במסגרת מסעו, הכיר הנשיא מקרוב את בעיותיה הסבוכות של אסיה הגדולה, המאוכלסת ביותר ממחצית תושבי תבל.

בסייגון מצא ניכסון מנהיגות זועמת ומוד-אגת; אמנם ברור היה לדרום ויאט-נאם מראש שיבוא יום בו יצטרכו כוחותיה לשאת בעול המשימות הבטחוניות, אולם, ככל שהעמיקה התערבותם של הכוחות המזוינים האמריקניים במלחמה, כך הצ-טמצם ביטחוננו העצמי של המשטר. על הנשיא היה לשכנע את הקבוצה השלטת בסייגון שאין בכוונת ארה"ב "להפקיר את העם הדרום ויאט-נאמי", אך המשך התמיי-כה האמריקנית קשור במידת יכולתו של

עם זה "להוכיח" כי הוא מסוגל להגן על עצמו. פרט לשאלת המלחמה, העסיקה את סייגון גם הבעיה הכלכלית, שתיווצר כתור-צאה מפינויים ההדרגתי של מאות אלפי החיילים האמריקניים. בלי להבטיח דבר, יצא ניכסון מדרום ויאט-נאם, כשהוא משוכנע שעתיד המשטר שם תלוי יותר בפיתרון הולם של הבעיה הכלכלית, מאשר בשאלה הצבאית, החמורה כשלעצמה.

מנילה משמשת כמקום מושבו של הבנק האסיאני לפיתוח, שהוא מעין אגף המב-צעים של חדירת ארה"ב ליבשת אסיה והתבססותה הכלכלית-אסטרטגית בה. מכאן שדרישותיהם הצבאיות והכלכליות של הפיליפינים חייבות לזכות ביחס מיו-חד. מערכת החינוך בפיליפינים קשורה הדוקות במערכת מוסדות ההשכלה הא-מריקניים, והבורגנות הזעירה שם שואפת ל"דרך החיים האמריקנית"; ואף-על-פי-כן הולכים וגוברים רגשות האנטי-אמריקניים, בעיקר בקרב המשכילים. ואשינגטון נש-ענת בפיליפינים על שכבת בעלי האחו-רות ואילי ההון הפרטי, והללו אינם ממה-רים להשקיע את כספם במפעלים חיוניים לפיתוחה של המדינה. אולם, הבסיסים האמריקניים מכניסים לפיליפינים מעל ל-200 מיליון דולר לשנה, ופינויים, ואפילו באופן חלקי, עלול לגרום לזעזוע כלכלי חמור; תוקפם של הסכמי ההעדפה במכסים יפוג ב-1974 וספק אם עד אז תוכל התע-שיה המקומית הצעירה לעמוד בתחרות חופשית עם תעשיות אחרות — בעיקר היפנית. ביקורו של ניכסון במנילה המ-חיש עבורו את הסכנה של זעזוע כלכלי במדינה, שבוודאי יצעידה בכיוון המהפכ-ני, בעיקר אם ילווה הדבר בפינוי הבסי-סים האמריקניים.

מנהיגי תאילנד ידועים ב"גמישות" רעיו-נית ומדינית, אך גישושיהם בפקין וב-מוסקבה לא ניקו את ה"כתם" של היותם רתומים ל"עגלה המלחמתית של האימפרי-אליוס האמריקני". הלחץ הקומוניסטי גר-בר מבפנים: כוחות הגרילה הקומוניס-טיים פעילים מאוד בקרב השכבות הדלות של העם — גם בשל רבי-גוניותם האת-נית — ושולטים למעשה על אזורים נר-חבים בקרבת הגבול עם ויאט-נאם ולאוס. עתידה המדיני של בנקוק תלוי בעתידה של הודו-סין כולה, ובמיוחד בזה של ש-נתה, לאוס, העומדת בפני סכנת התמור-טטות נוכח לחצם של הכוחות השמאל-ניים. כושר עמידתו של השלטון תלוי,

איפוא, בנוכחות צבאית אמריקנית באיזור ובמדינה, ובסיוע הכלכלי שמעניקה ארה"ב.

אינדונזיה הכניעה את הקומוניסטים בלי להזדקק לחיילים אמריקניים; אולם, למ-רות אדמתה העשירה במרבצי נחושת, נפט ואוצרות טבע אחרים, נחוצות לג'קרטה השקעות העולות בהרבה על כושר תפוז-קתה בהווה. לתכניות הפיתוח האינפר-סטרוקטורליות, שנועדו לבצר את בסיס השלטון של הכת הצבאית, ולסילוק חובר-תיה של המדינה, בעיקר מתקופת המשטר הקודם, דרוש ממון רב. הריבוי הטבעי מחייב יצירת מקומות עבודה ופיתוח מש-קי להתישבות חדשה. בפני ניכסון ניצבת שאלה קשה לפתרון: הדיקטטורה הצבאית פירסמה, אמנם, חוקים נוחים ביותר למ-שיכת השקעות הון אמריקניות, אך בעלי ההון בארה"ב אינם מוכנים להזרים את כספיהם למדינה בלא שתערוב ממשלתם ליציבותו של המשטר החדש. פירושה של התחייבות ניכסון לזאת הוא נכונות להת-ערבות צבאית במקרה הצורך, דבר שנוגד את תפיסתו האסטרטגית.

יחיא ח'אן — שתפש את מקומו של איוב ח'אן בפקיסטאן — מצטיין בסגולותיו לקיים יחסי רעות הדוקים עם פקין, מוס-קבה וואשינגטון, בעת ובעונה אחת. פקיס-טאן חברה בשתי בריתות צבאיות מער-ביות — "ברית-המרכז" ו"ברית דרום מערב-אסיה" — אך אין היא פעילה במס-גרתן, ועדיין נתונה היא לאמברגו של נשק מצד ארה"ב, בשל סכסוכה עם הודו. מאידך גיסא, מקבלת פקיסטאן מסין הע-ממית מטוסי "מיג 19", טנקים טי-54 וציוד צבאי אחר. פקין אף בונה לפקיס-טאן את התשלובת התעשייתית בטקסלה וגם סוללת את הכביש שיחברה עם חבל צ'ינקיאנג שבסין. ברה"מ מצדה פתחה לזכות פקיסטאן אשראי שנתי בסך 200 מיליון דולר, לעומתן, משתתפת ארה"ב בקונסורציום המערבי של חצי ביליון דולר לביצור החלק השנתי של תכנית החומש הפקיסטאנית ומגישה לה, מדי שנה, סיוע בצורת מענק של כ-50 מיליון דולר. אף-על-פי-כן, הועמד ניכסון בעת ביקורו בלאהור מול זרקור של סחיטה — אם רו-צה הוא שתהיה פקיסטאן בעתיד חברה בבריתות הצבאיות המערביות.

בניו-דלהי חש ניכסון מה טעמו של חיזור בו-זמנית, אחר שתי מדינות יריבות. למ-רות שכנותה עם סין ו"איומיה", נאלצת

סוברים שאפילו יעלה בידי ארה"ב — דבר שאינו מתקבל על הדעת — לספק את כל דרישותיהן של מדינות אסיה לסיוע כלכלי, הרי שאין כלל ודאות כי הסיוע אכן ישמש את המטרות שלמענן יוזרם. אדרבא, מסתברת יותר האפשרות של התעצמות צבאית מקבילה, וכתוצאה מכך — התפתחות מלחמות מקומיות, שתנוצלה על-ידי המעצמות הקומוניסטיות.

ניכסון בחר בדרך ביניים, בין הגשת סיוע כלכלי וצבאי מסיבי לבין התערבות צבאית ישירה. דרך זו, אף כי היא עונה חלקית גם לבעלי הגישה המדינית-מדעית וגם לנושאי התפיסה הצבאית-מדינית, מעוררת את התנגדותם של שני הצדדים — שנוטים לראות את "חצי הכוס הריקה" במדיניותו של הנשיא. אף-על-פי-כן, נראה כי "קמצנותם" של חברי הקונגרס בכל הנוגע לאישור תקציבים לסיוע חוץ, ומשקלה הכבד של קבוצת הלחץ המייצגת את התשלובת התעשייתית הצבאית-מדעית, מאלצים את הבית-הלבן להמשיך במדיניות האסיאנית הישנה של ארה"ב. אמנם, דעת הקהל האמריקנית צועדת בכיוון ההפוך, והצלחת ה"מורטוריום" מ-15 אוקטובר 1969 שבו השתתפו מליונים אחדים של אמריקנים שקראו לצאת מויאט-נאם — תעיד על כך. אך הרוב הדומם בארה"ב ממשיך עדיין לתת את קולותיו לאחת משתי המפלגות העיקריות, הדימוקרטית והרפובליקנית, שעל מנגנוניהן שולטים אנשי הכלכלה והתעשייה, ואלה מעדיפים להזרים סכומים ניכרים להמשך המלחמה בויאט-נאם לשם "בלימת סכנת ההתפשטות הקומוניסטית", מאשר להושיט סכומים זעומים בהרבה, כדי לצמצם את הצורך בהתערבות אמריקנית ישירה.

על כן, קשה לשער שריצ'רד ניקסון יצליח לפרוץ את מעגל הקסמים של המדיניות האסיאנית של ארה"ב, אלא אם כן יחולו שינויים מהותיים במערכת היחסים הבין-לאומיים — דבר שאינו סביר בטווח הקרוב.

אמנם, מרבית עתה לדבר על תמורות בחברה האמריקנית; ספק הוא אם ניתן לצפות שינויים מהותיים ביחסי הכוחות הפנימיים בארה"ב בשנים הקרובות. אולם, אם יחולו שינויים מעין אלה, הרי ישפיעו ללא-ספק על כל מערכת היחסים הבין-לאומיים — בהיות ארה"ב המעצמה החזקה ביותר בעולם.

ארה"ב להמשיך את מדיניות האמברגו על הנשק להודו — בשל סכסוכה של זו עם פקיסטאן. עתידה המדיני של הודו — כתוצאה מהזעזועים הפוקדים את מפלגת הקונגרס השלטת, ונוכח הלחצים הסיניים והפקיסטאניים — מדאיג את ואשינגטון. הפיתוח התעשייתי שם צועד אמנם בכיוון ה"קפיטליסטי", הרצוי לארה"ב, אך הדרישות לסיוע הן כה גדולות, שאפילו ארה"ב אינה מסוגלת לעמוד בהן, בעיקר משום שהיא חייבת לאזן את הסיוע הכלכלי המוגש על-ידה להודו לזה שהיא נרתנת לפקיסטאן. מאידך גיסא, "נדיבותה" של ברה"מ השואפת להשיג לעצמה מאחזים צבאיים-ימיים בהודו, הופכת אותה ליעד חיוני במאבק הבין-מעצמתי על עמדות ההשפעה ביבשת הגדולה.

★

כלפי חוץ, היתה למסעו של ניקסון ביבשת אסיה הצלחה בלתי-רגילה. הביקורים המוצלחים שערך ויליאם רוג'רס, שר החוץ של ארה"ב במקביל השלימו למעשה את המעגל האסיאתי (למרות הניסיון להתנקש בחייו בטוקיו). אחרי הכנת הקרקע לקראת המסע, ביצע ניקסון "חריש" עמוק במדינות שבהן ביקר. עם זאת, נתבררו לממשל הרפובליקני הקשיים העומדים בפני ארה"ב בבואה ל"נטוע" לעצמה מאחזים ביבשת. לבית הלבן ברור עתה, שקל יותר עבורו להניף דגל לאומי על הירח, מאשר לנטוע בעמים האסיאתיים אמון ביציבות ערבותה של ארה"ב לביטחונם — כאשר, מצד אחד, היא חפצה לדלל את כוחותיה המרחביים, ומצד שני, אין ביכולתו של הממשל למלא את דרישותיהן של המדינות לסיוע כלכלי. "תכנית העבודה" של הנרי קסינג'ר, וחבר עוז-ריו, שמה דגש על הצורך בסיוע כלכלי למדינות אסיה ובבניית צבאות מקומיים, שיהיו מסוגלים לשאת בעצמם בתפקידי השיטור להבטחת יציבות השליטים הלא-קומוניסטיים, כדי שבדרך זו ייחלש, או אף ייעלם כליל, הצורך בהסתבכות צבאית אמריקנית חדשה. תורה זו שהיא בבחינת "לעולם לא-עוד ויאט-נאם" מקובלת על הנשיא, שכן יודע הוא כי יהיה זה לארה"ב יקר פחות ומכובד יותר לסייע לכלכלת ידידה מאשר לשגר אליהם חילות משלוח לדיכוי התמרדויות בלתי-פוסקות. יחד עם זה אין ניקסון אסום לחלוטין לדעתם של ראשי הפנטגון, ה-